

UVOZ HRANE U REPUBLIKU HRVATSKU

Pačarek, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:370912>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-10**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (Menadžment)

Andrea Pačarek

UVOZ HRANE U REPUBLIKU HRVATSKU

Završni rad

Osijek, 2021

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (Menadžment)

Andrea Pačarek

UVOZ HRANE U REPUBLIKU HRVATSKU

Završni rad

Kolegij: Agrarna ekonomija

JMBAG: 0010226575

e-mail: apacarek@efos.hr

Mentor: Prof. dr. sc. Zdravko Tolušić

Osijek, 2021

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Undergraduate Study (Management)

Andrea Pačarek

IMPORTS OF FOODS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Final paper

Osijek, 2021

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Andrea Pačarek

JMBAG: 0010226575

OIB: 82769760416

e-mail za kontakt: andreapacarek@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski studij, smjer Menadžment

Naslov rada: Uvoz hrane u Republiku Hrvatsku

Mentor/mentorica diplomskog rada: Prof. dr. sc. Zdravko Tolušić

U Osijeku, 1.9.2021. godine

Potpis Andrea Pačarek

Uvoz Hrane u Republiku Hrvatsku

SAŽETAK

Uvoz je kupovina dobara i usluga legalno proizvedenih u inozemstvu, no također predstavlja svaki ulaz robe preko carinske granice, koja podliježe carinskomu postupku. Carinski postupak ovisi o količini uvezene hrane, ali i zemlji iz koje se uvozi. Zakonodavnim postupcima donose se brojni zakoni općenito o hrani, informiranju potrošača o hrani te zakoni o uvozu hrane iz zemalja koje nisu članice EU-a, a utvrđuju ih nadležna tijela. U Hrvatskoj postoji Hrvatska agencija za hranu, skraćeno HAH, čiji je osnivač Vlada RH, a djeluje u skladu sa Zakonom o hrani, unutar portfelja Ministarstva poljoprivrede RH. Najveći razlog podlijevanja uvozu je taj što zemlja u određenoj proizvodnji količine hrane nije samodostatna. Stupanj samodostatnosti pokazuje u kojoj mjeri domaća proizvodnja pokriva sve potrebe odnosno domaću potrošnju (ukupnu potrošnju za ljude, životinje i industriju). Zbog nemogućnosti ispunjavanja stupnja samodostatnosti Hrvatska ima negativni saldo u vanjskotrgovinskoj razmjeni prehrambenih proizvoda koji se iz godine u godinu povećava. Iako je nedostatna proizvodnja kod svih kategorija mesa, u najvećoj mjeri se uvozi svinjsko meso te je prema podacima Hrvatska najveći europski uvoznik svinjetine. No, jedino je vrijednost uvoza proizvoda ribarstva niža je od vrijednosti izvoza zahvaljujući izvozu tune. Uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda također je velik pa iz pojedinih tvrtki iznose kako se na domaćem tržištu kontinuirano plasiraju viškovi iz EU koji domaćim proizvodima konkuriraju cijenom, ali nipošto i kvalitetom. Domaće tržište voća i povrća obilježava negativna vanjsko-trgovinska bilanca i ovisnost o uvozu zato što je Hrvatska manjkava u većini vrsta voća i povrća.

Ključne riječi: uvoz, samodostatnost, negativna vanjsko-trgovinska bilanca, carinska ograničenja

Imports of foods in the Republic of Croatia

ABSTRACT

Import is the purchase of goods and services legally produced Abroad, but it also represents every entry of goods through the customs border, which are subject to custom procedure. The customs procedure depends on the amount of imported food, but also the country from which it is imported. Legislative procedures are adopted by numerous laws in general on food products, consumer information about food products and laws on the import of products from non-EU countries are determined by the Competent authorities. In Croatia there was a Croatian agency for food, in short HAH, established by the Government of the republic of Croatia, and operates in accordance with the Law on food, inside the portfolio of the Croatian Ministry of Agriculture. The biggest reason of imports it is that the country is not self-sufficient in a certain amount of food production. The degree of self-sufficiency shows to what extent domestic production covers all the needs of domestic consumption (total consumption for humans, animals, and industry). Because of the impossibility fulfilling the degree of self-sufficiency Croatia has a negative balance in foreign trade in food products, which are growing from year to year. Although production is not enough in all categories of meat, pork is imported to the greatest extent and according to the data, Croatia is the largest importer of pork in Europe. But the only value of the import of fishing goods is lower than the value of exports due to the export of tuna. The import of milk and dairy products are also large, so some companies report that surpluses from the EU are constantly growing in the domestic market, which compete with domestic products in price, but not the quality at all. The domestic market of fruits and vegetables is characterized by a negative external trade balance and dependence on imports, because Croatia lacks most types of fruits and vegetables.

Keywords: import, self-sufficiency, negative external trade balance and customs restrictions.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Metodologija rada	2
2.1. Predmet istraživanja	2
2.2. Metode istraživanja.....	2
2.3 Istraživačka pitanja.....	3
3. Zakonske regulative uvoza	4
3.1 Zakon o hrani.....	4
3.1.1 Označavanje i pakiranje hrane.....	5
3.2 Zakon o informiranju potrošača.....	5
3.3 Carinska ograničenja	6
4. Uvoz hrane u Republiku Hrvatsku	8
4.1 Ovisnost Hrvatske o uvozu	9
4.2 Usporedba uvoza i izvoza.....	11
5. Količina uvezene hrane	14
5.1 Količina uvezenog mesa	14
5.2 Količina uvezenih mliječnih proizvoda	16
5.3 Količina uvezenog voća i povrća	19
6. Istraživanje.....	21
6.1 Analiza rezultata.....	21
7. Zaključak	29
Literatura	30
Popis slika.....	32
Popis tablica	32

1. Uvod

Uvoz hrane predstavlja vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda inozemstva s Hrvatskom. Prilikom razmjene primjenjuje se robno-novčana razmjena, odnosno za određenu količinu kupljene robe potrebno je dati dovoljnu količinu novaca. Uvoz hrane razlikuje se uvozi li fizička osoba gotovu hranu za prehranu, te uvozi li općenito zemlja proizvode li poluproizvode koje će kasnije obraditi. Uvoz se kontrolira zakonskim regulativama, odnosno donose se brojni zakoni općenito o hrani, informiranju potrošača o hrani te zakoni o uvozu hrane iz zemalja koje nisu članice EU-a. Hrvatska kao i većina zemalja u velikoj mjeri ovisi o uvozu hrane zbog nedovoljne količine proizvedenih domaćih proizvoda, odnosno u velikoj količini hrane nije samodostatna. Hrvatska u velikim mjerama uvozi iz zemalja kao što su Njemačka, Italija, ali i iz zemalja trećega svijeta. Godinama je izvoz veći od uvoza te se Hrvatska nalazi u vanjskotrgovinskom deficitu.

Struktura seminarskog rada sastavljena je od 7 glavnih poglavlja. Drugo poglavlje predstavlja predmet istraživanja seminarskog rada i istraživačka pitanja koja se kasnije kroz rad detaljnije pojašne. U trećem poglavlju objašnjene su zakonske regulative uvoza te pobliže definirana carinska ograničenja koja se razlikuju ovisno o uvozu pojedinog proizvoda iz pojedine zemlje. Četvrto poglavlje predstavlja srž završnog rada govoreći općenito o uvozu hrane, ovisnosti Hrvatske o pojedinoj hrani te odnosu uvoza i izvoza. U slijedećem poglavlju dani su konkretni podaci o količini uvezenog mesa i ribe, mlijeka i mliječnih proizvoda te voća i povrća. U predzadnjem poglavlju jasnije je objašnjeno navedeno istraživanje o svijesti i razmišljanju ispitanika o količini i kvaliteti uvezene hrane. Na samom kraju završnog rada sumiraju se istraženi podaci te se daju odgovori na istraživačka pitanja.

2. Metodologija rada

Poglavlje metodologija rada, bavi se opisivanjem istraživanja završnog rada. Sastoji se od tri potpoglavlja; u prvome se definira predmet istraživanja, drugo poglavlje govori o metodama koje su u radu korištene, a u trećem poglavlju navedena su istraživačka pitanja na koja se pomoću analize anketnog upitnika dolazi do odgovora.

2.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja odnosi se na količinu i kvalitetu uvezene hrane u Republiku Hrvatsku. Nakon pojašnjene zakonske regulative uvoza, općenito definiranja uvoza hrane u RH te njegove ovisnosti i konkretnih podataka o količini pojedine uvezene hrane provodi se istraživanje o svijesti i razmišljanju ispitanika o količini i kvaliteti uvezene hrane. Istraživanje se provodilo pomoću online anketnog upitnika te je stavljeno na online platformu Facebook. Ispunjavanje ankete moguće je bilo svim voljnim ispitanicima bez obzira na spol i dob. Istraživanje je provedeno u periodu od 2 mjeseca.

2.2. Metode istraživanja

Prilikom istraživanja završnog rada koristile su se razne znanstvene metode kao što su metoda analize, sinteze, metoda deskripcije.

Metodom analize raščlanjuju se složene misaone tvorevine na njihove jednostavne sustavne dijelove i elemente koji se zasebno izučavaju za sebe i u odnosu na druge dijelove, odnosno cjeline koja će se koristiti prilikom prikupljanja informacija o uvozu hrane u Republiku Hrvatsku. Nadalje, metoda analize koristila se prilikom analiziranja podataka iz online anketnog upitnika o svijesti i razmišljanju ispitanika o količini i kvaliteti uvezene hrane.

Metoda sinteze predstavlja spajanje, sastavljanje jednostavnih misaonih tvorevina u složene. Koristi prilikom donošenja zaključaka na temelju podataka prikupljenih metodom analize, konkretnije korištenja je za spajanje pojedinih podataka o stavovima ispitanika.

Definiranjem pojedinih elemenata, opisom zakonskim, odnosno carinskih regulativa uvezene hrane, općenito o uvozu hrane te količinama i kvaliteti hrane i slično, koristi se metoda deskripcije.

2.3 Istraživačka pitanja

Kupuju li Hrvati isključivo domaću hranu ili uz nju posežu za velikim količinama uvezene hrane?

Ima li cijena presudnu ulogu u kupovini hrane domaćeg, odnosno inozemnog podrijetla?

3. Zakonske regulative uvoza

„Zakon u materijalnom smislu predstavlja svaki pravni akt koji sadrži opći propis koji je zapovjedan, bez obzira na to koje ga je državno tijelo donijelo“ (Hrvatska enciklopedija, 2021). Zakonodavnim postupkom donose se brojni zakoni općenito o hrani, informiranju potrošača o hrani te zakoni o uvozu hrane iz zemalja trećega svijeta.

„Zakon o hrani i zakon o informiranju potrošača o hrani utvrđuje nadležna tijela i zadaće nadležnih tijela, obveze subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje, službene kontrole te se propisuju upravne mjere i prekršajne odredbe za određene provedbe“ (Narodne novine, 2013).

Hrvatska agencija za hranu, skraćeno HAH, državna agencija čiji je osnivač Vlada RH, a djeluje u skladu sa Zakonom o hrani, unutar portfelja Ministarstva poljoprivrede RH. Agencija se bavi svim sigurnostima vezanima uz hranu, odnosno proizvodnju i uzgoj hrane na domaćem tržištu. Provjerava i plasira na tržište proizvode koji su provjereni, za razliku od onih koji se uvoze iz brojnih zemalja trećega svijeta ili pojedinih otoka. Samim time, uviđa se kako je uvoz iz država članica EU puno sigurniji od uvoza iz zemalja trećega svijeta, zato što se hrana provjerava i sigurna je za korištenje krajnjeg potrošača (Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu).

3.1 Zakon o hrani

„Ovim se Zakonom utvrđuju nadležna tijela i zadaće nadležnih tijela, obveze subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje, službene kontrole te se propisuju upravne mjere i prekršajne odredbe za provedbu uredbe (EZ) br. 178/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2002. o utvrđivanju općih načela i uvjeta zakona o hrani, osnivanju Europske agencije za sigurnost hrane te utvrđivanju postupaka u područjima sigurnosti hrane (SL L 31, 1. 2. 2002.)“ (NN81/2013).

Prema zakonu Republike Hrvatske postoji hrana koja se smatra štetnom za zdravlje ljudi jer je zdravstveno neispravna i ne udovoljava mikrobiološkim kriterijima sigurnosti hrane. Također, hrana koja se smatra štetnom za zdravlje je ona od koje su se ljudi otrovali prilikom konzumacije ili je GMO, a hranu koja je genetski modificirana potrebno je izbjegavati prilikom konzumacije. *„U smislu članka 14. stavka 2. podstavka b) Uredbe (EZ) br. 178/2002 hranom neprikladnom za prehranu ljudi smatra se hrana (NN81/2013):*

- *kojoj je istekao rok trajanja s oznakom „upotrijebiti do“*
- *koja zbog svojih izmijenjenih svojstava (okus, miris, truljenje, kvarenje i raspadanje) nije prihvatljiva za prehranu ljudi*
- *koja sadrži alergene koji nisu označeni prema posebnom propisu*
- *koja je označena kao hrana bez glutena, a sadrži gluten u količini koja prelazi dopuštenu količinu prema posebnom propisu itd..“*

3.1.1 Označavanje i pakiranje hrane

„Označavanje podrazumijeva riječi, podatke, trgovačke nazive, nazive robnih marki, slikovne prikaze ili simbole koji se odnose na hranu a nalaze se na bilo kojoj ambalaži, dokumentu, obavijesti, etiketi“ (NN 63/2011). Havnarek navodi kako je prilikom označavanja pojedine hrane na deklaraciju obavezno navesti (Havnarek i dr., 2014: 425 - 445):

- *„naziv pod kojim se hrana prodaje, oznaku serije ili lota*
- *popis sastojaka*
- *količinu određenih sastojaka ili kategoriju sastojaka*
- *neto količinu ili količinu punjenja*
- *rok trajanja, uvjete čuvanja i uporabe*
- *naziv i adresu proizvođača ili onoga koji hranu pakira ili stavlja na tržište te pojedinosti i mjesta podrijetla“*

Moguće je razlikovati hranu koja se zapakira od one koja nije zapakirana. Zapakiranu hranu potrebno je prije stavljanja na tržište zapakirati u određenu ambalažu koja će zatvarati pojedini proizvod kako bi krajnji kupac bio siguran da ga prije njega nije nitko koristio. Nezapakiranu hranu karakterizira činjenica da je ona stavljena na tržište prije prethodnog pakiranja u određenu ambalažu, primjer je voće i povrće koje se kupuje na način kupac sam uzme količinu koja mu je potrebna (NN 56/2013).

3.2 Zakon o informiranju potrošača

„Hrana koja se stavlja na tržište Republike Hrvatske mora biti označena podacima i na način propisan uredbama iz članka 1. ovoga Zakona te drugim posebnim propisima koji se odnose na tu hranu“ (NN 56/2013). Iako, podaci ovog članka moraju bit napisani hrvatskim jezikom i latiničnim pismom, dopušteno je višejezično označavanje hrane.

Osoba koja je ovlaštena za provedbu službenih kontrola iz članka 5. stavka 4. Zakona u obavljanju službenih kontrola ima pravo (NN 56/2013):

- „ograničiti ili zabraniti stavljanje na tržište i/ili narediti povlačenje s tržišta i/ili opoziv od krajnjeg potrošača hrane s utvrđenim nesukladnostima iz članka 7. stavka 3. ovoga Zakona
- ograničiti ili zabraniti stavljanje na tržište hrane ako subjekt u poslovanju s hranom ne postupi prema rješenju iz podstavka 1. ovoga stavka
- zabraniti sve oblike informiranja potrošača o hrani koja ne ispunjava uvjete iz ovoga Zakona, uredbi iz članka 1. ovoga Zakona i provedbenih propisa donesenih na temelju ovoga Zakona“.

Jednako su važne nesukladnosti koje utječu i ne utječu na zdravlje potrošača. Za nesukladnosti koje ne utječu na zdravlje potrošača potrebno je odrediti rok za njihovo otklanjanje (ne smije biti duži od 6 mjeseci). Za nesukladnosti koje utječu na zdravlje potrošača određuje se rok od najdulje 2 mjeseca za njihovo otklanjanje. Prema brojnim člancima ovoga zakona moguće je kazniti osobe velikom svotom novca ukoliko posluju te se ne pridržavaju navedenog zakona. Navede kazne mogu dosizati od 10 000 kuna pa čak do 100 000 kuna (NN 56/2013).

3.3 Carinska ograničenja

„Carinska unija EU-a osnovana je 1968. godine s ciljem da olakšava trgovinu poduzećima iz EU-a, usklađuje carine na robu koja dolazi izvan EU-a i pomaže u zaštiti europskih građana, životinja i okoliš“ (Europska unija, 2021). U praksi, znači da carinska tijela svih 27 članica EU zajednički djeluju kao jedno zajedničko tijelo. „Carina je najstariji instrument vanjskotrgovinske politike, koji dodatkom na cijene robe i usluga utječe na obujam i vrijednost vanjske trgovine, a plaća se na robu koja prelazi državnu, odnosno carinsku granicu“ (Hrvatska enciklopedija, 2021). Proizvodi koji se prevoze iz jedne države članice EU-a u drugu ne carine se. Kako bi štitili potrošače od proizvoda koji su štetni i opasni za njihovo zdravlje postoje brojne provjere na vanjskim granicama EU (Europska unija, 2021).

Razlikuje se uvoz hrane koju unose fizičke osobe za osobnu potrošnju od uvoza hrane koju općenito uvozi zemlja kako bi proizvode prodavala na domaćem tržištu. U radu je već navedeno da nema ograničenja uvoza hrane prilikom uvoza iz zemalja članica EU-a, također to isto vrijedi da je unos hrane u RH/Uniju iz Andore, Lihtenštajna, Norveške, San Marina i Švicarske slobodan i ne primjenjuju se ograničenja. Iz zemalja trećega svijeta (BiH, Srbija, Crna Gora,

Kosovo i dr.) te s Farskih otoka, Grenlanda i Islanda bez pregleda graničnog veterinarskog inspektora, moguće je uvesti samo propisana količinska ograničenja koju mogu unositi putnici za vlastitu upotrebu. (Ministarstvo Financija, Carinska uprava, 2021).

Količinska ograničenja po osobi za uvoz bilo koje količine mesa i mlijeka te proizvoda od mesa i mlijeka iz zemalja trećeg svijeta za osobnu potrošnju nije dozvoljen, dok za Farske otoke Grenland i Island, moguće je 10 kg po osobi. Uvoz, proizvoda kao što su med, jaja, proizvodi od jaja, meso puževa, žablji kraci, iz zemalja trećeg svijeta dozvoljen je u količini od 2kg po osobi, dok je za Farske otoke Grenland i Island uvoz po osobi dozvoljen u daleko većoj količinskoj jedinici od 10 kg po osobi. Riblje proizvode (uključujući svježu, sušenu, kuhanu, osoljenu ili dimljenu ribu i određene ljuskare ili mekušce) pod uvjetom da je svježoj ribi izvađena utroba, moguće je uvesti u istoj količini od 20 kg po osobi i iz zemalja trećeg svijeta i Farskih otoka, Grenlanda i Islanda. Proizvodi kao što su kruh, kolači, keksi, vafli, oblate, dvopek, tostirani kruh i slični prepečeni proizvodi, čokolade i slastice, koncentrat juhe i poboljšivači okusa, moguće je uvesti u količini koja je potrebna za osobnu potrošnju (Ministarstvo Financija, Carinska uprava, 2021).

4. Uvoz hrane u Republiku Hrvatsku

„Uvoz je kupovina dobara i usluga legalno proizvedenih u inozemstvu, također predstavlja svaki ulaz robe preko carinske granice, koja podliježe carinskomu postupku“ (Hrvatska enciklopedija, 2021). Općenito, uvoz se dijeli na: uvoz gotovih industrijskih proizvoda koji se prodaju krajnjem potrošaču te na uvoz usluga i poluproizvoda, koji se koriste obrađuju i koriste u finalnoj proizvodnji. Uvoz se javlja kada domaće tržište ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe krajnjeg potrošača te je sukladno time potrebno uvoziti određene proizvode. Također, do uvoza može doći u slučaju kada su cijene na svjetskom tržištu daleko niže od onih što ih pruža domaće tržište, iako domaća ponuda zadovoljava domaću potražnju. Država najčešće potiče uvoz u slučaju nedostatka određene vrste hrane na način da propiše *„uvozne premije“* odnosno novčane poticaje koji se isplate uvozniku koji će uvesti određenu hranu i na domaćem tržištu ju prodati po razumnoj cijeni. U Republici Hrvatskoj javlja se ovaj slučaj, odnosno uvozi se hrana koja se u dovoljnim količinama ne može proizvesti na domaćem tržištu (Hrvatska enciklopedija, 2021).

S obzirom na velike količine uvezenih proizvoda, konkretnije uvezene hrane, *„uvoz je ograničen postavljanjem kvota, naplatom tarifa ili propisivanjem visokih carinskih davanja, koji zajednički čine trgovinske zapreke“*. Moguća ograničenja javljaju se zbog potencijalnih negativnih utjecaja na gospodarsko stanje zemlje koja podliježe uvozu (Hrvatska enciklopedija, 2021). Samim time, odlukom Ministarstva financija postoje brojna carinska ograničenja koja se uzimaju u obzir prilikom uvoza konkretnih proizvoda kada ih uvoze osobe za osobnu potrošnju. Carinska uprava RH donijela je zakon o količinskom ograničenju uvezene hrane koju mogu uvesti putnici za vlastitu upotrebu bez obveze da uvezenu hranu mora pregledati granični veterinarski inspektor (Ministarstvo Financija, Carinska uprava, 2021).

Republika Hrvatska, kao i puno drugih zemalja, u velikoj mjeri ovisi o uvozu hrane, te je u radu detaljno opisan odnos uvoza i izvoza te usporedba uvozimo li ili izvozimo više hrane. Općenito govoreći o situaciji naše zemlje i bez opsežnog istraživanja, može se doći do zaključka da je uvoz daleko veći od izvoza. Primjerice, uvoz svih vrsta mesnih proizvoda u prvih 9 mjeseci 2019. godine iznosio je 64 milijuna eura. Meso, odnosno mesne proizvode u najvećoj mjeri uvozimo, ali taj trend također prati uvoz mliječnih te poljoprivrednih (voće, povrće) proizvoda. Najveći dio hrvatskih izdataka za hranu odnosi se na meso i perad (2018. godine 35,5 posto). Slijede pekarski proizvodi, riža i žitarice (14,2 posto), mliječni proizvodi (13,1 posto), svježe i

konzervirano voće (9,1 posto) te šećer i proizvodi od šećera (5,8 posto) (Njemačko-hrvatska industrijska i trgovinska komora, 2019).

Provođenjem ankete o mišljenju ljudi o uvezenim proizvodima, ispitanici smatraju da iako jedemo uvezenu hranu, ona ipak nije iste kvalitete kao ona na domaćem tržištu. No, ovim zaključkom ljudi su često u krivu zato što žive u neznanju. Često su situacije u kojima pojedina poduzeća uvoze sirovinu iz EU, zemalja trećega svijeta po nižim cijenama, prerade ih te prodaju na domaćem tržištu pod domaći proizvod.

4.1 Ovisnost Hrvatske o uvozu

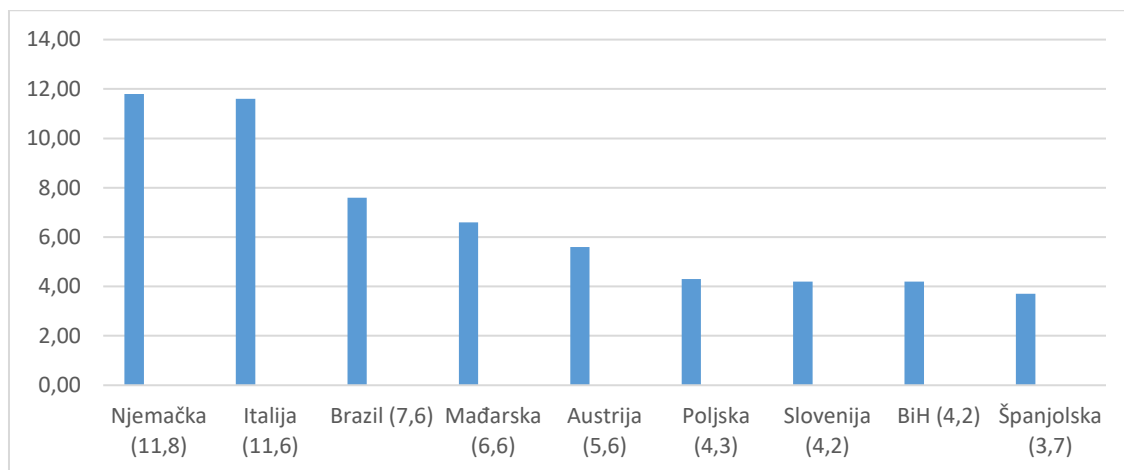
Hrvatska kao i većina zemalja u velikoj mjeri ovisi o uvozu hrane zbog nedovoljne količine proizvedenih domaćih proizvoda. Govoreći općenito o proizvodnji hrane, „*poljoprivreda predstavlja jednu od temeljnih grana gospodarstva neke zemlje koja trebala bi biti dostatna da zadovolji domaću potrošnju, turističku potrošnju i izvoz*“ (Gospodarski list, 2020.). Međutim u izvanrednim situacijama, kao što je virus covid19 država bi trebala poticati domaće proizvođače na što veću proizvodnju kako bi bili u mogućnosti podmiriti potrebe domaćih potrošača za osnovnim proizvodima nužnima za život. (Gospodarski list, 2020.).

Glavo pitanje vezano za Hrvatsku je s kojim proizvodima je samodostatna, a s kojima ne? „*Stupanj samodostatnosti pokazuje u kojoj mjeri domaća proizvodnja pokriva sve potrebe odnosno domaću potrošnju (ukupnu potrošnju za ljude, životinje i industriju)*“ (Gospodarski list, 2020). Prema podacima, Hrvatska ne proizvodi dovoljno poljoprivredno-prehrambenih proizvoda ni za potrebe vlastitog stanovništva te je tradicionalno neto uvoznik u ovom segmentu. Negativni saldo u vanjskotrgovinskoj razmjeni prehrambenih proizvoda povećao se između 2010. i 2018. godine za 36,6 posto, na 819 milijuna eura. U Hrvatskoj nedostatna je proizvodnja svih vrsta mesa, mlijeka i mliječnih proizvoda, voća i povrća, a konkretni podaci o uvezenim količinama pojedinih kategorija navedeni su u poglavlju 5. U razdoblju od 2015 do 2019 godine smanjena je samodostatnost sve vrste hrane, pa tako je kod jaja smanjena za 89%, a kod peradarskog mesa bilježi se smanjenje od 88%. Do 2015 godine Hrvatska je bilježila veliku proizvodnju peradi, njihova mesa, jaja i slično, te ih je u određenoj količini izvozila (Gospodarski list, 2020).

Domaći proizvođači nisu skloni velikim ulaganjima u vlastitu proizvodnju, boje se rizika, svoje proizvode radije prodaju po niskim cijenama vanjskom tržištu umjesto da više ulože i prodaju ih na domaćem tržištu. Rezultati toga prikazuju kako Hrvatska ima izrazito lošu sliku konkurentnosti domaćih proizvoda u odnosu na uvezene. Samim time stočarska proizvodnja

opada te se uvozi meso koje je jeftinije na inozemnom tržištu zato što stočari smatraju da je to isplativije nego da oni uzgajaju. Prilikom uvoza, dominantne su europske zemlje, zatim ih prati Brazil, a najmanje se uvozi iz zemalja s kojima Hrvatska graniči. (Bičak D, 2020).

Veliki dio hrvatskog uvoza prehrambenih proizvoda dolazi iz Njemačke (udio u 2018. godini iznosio je 15,8 posto). Njemačke isporuke Hrvatskoj povećale su se s 198,2 milijuna u 2010. na 391,6 milijuna u 2018. godini. Glavne stavke isporuke u 2018. godini bile su meso i mesni proizvodi, mliječni proizvodi, kava i čaj, žitarice te voće i povrće. Prema dosadašnjim istraživanjima smatra se da će do 2023. godine udio mesa i peradi u ukupnoj potrošnji za prehrambene proizvode povećat će se na 37,2 posto. Ovisno o snalažljivosti i prosperitetu zemlje ovisit će koliko će pojedina zemlja uvoziti a koliko izvoziti. Ukoliko se na državnoj razini ne dogode restriktivne promjene, Hrvatska će nastaviti s velikim brojkama uvoza hrane (Njemačko-hrvatska industrijska i trgovinska komora, 2019).

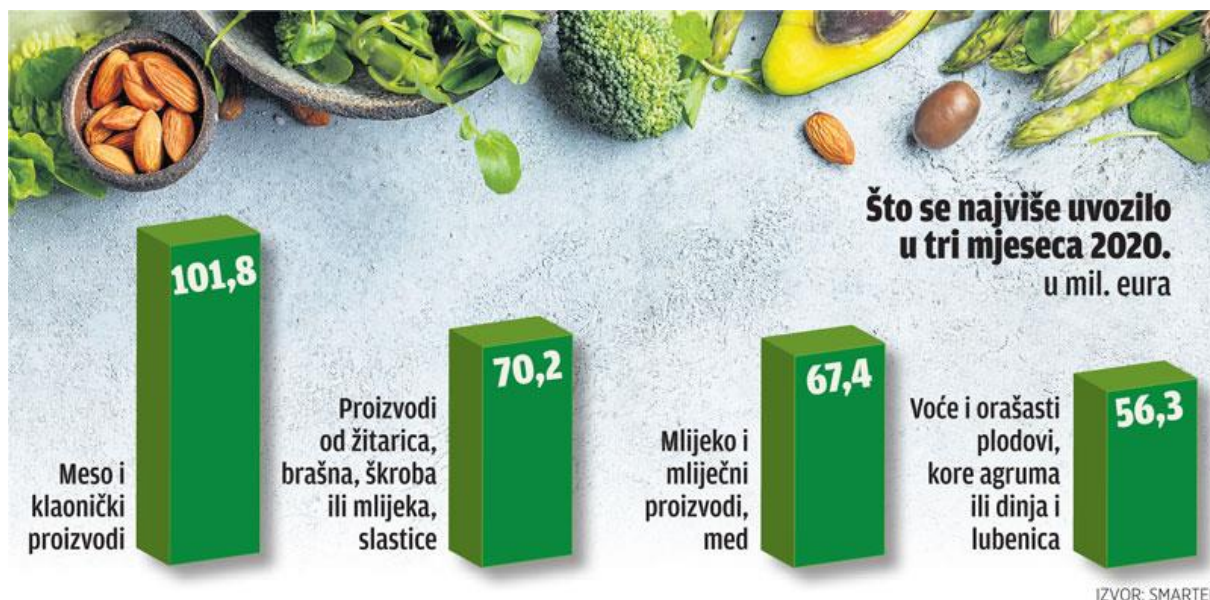
Slika 1. Prvih deset vrijednosno uvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske, razdoblje 2005-2010

Izvor: izrada autora prema podacima DZS (<https://www.dzs.hr/>)

Slika 1. prikazuje uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz pojedinih zemalja u razdoblju od 2005. do 2010. godine. Moguće je uvidjeti kako se najviše proizvoda uveze iz Njemačke i Italije. Prati ih Brazil iz kojeg je u najvećoj mjeri uvezena govedina. Iz Poljske, Slovenije i BiH uvezi se u podjednakim količinama. Iz grafa je vidljivo kako iz Španjolske najmanje uvozimo.

Bičak upozorava kako je ovisnost o uvozu hrane u 2020. godini u odnosu na 2019 godinu ogromna. Izvoz je povećan za 7,3%, uvoz za 9,1% te je samim time deficit porastao za 12,6%. S obzirom na pojavu covid19 krize, proizvođači se poticalo na proizvodnju veće količine

hrane, barem za vlastitu uporabu, kako bi potrošači konzumirali provjerene proizvode izvanredne kvalitete koji će jačati zdravlje, a to je značajno bitno za vrijeme pandemije (Bičak D., 2020).

Slika 2. Što se najviše uvezlo u prva tri mjeseca 2020.

Izvor: Smarter

[\(https://smarter.hr/\)](https://smarter.hr/)

Slika 2. prikazuje podatke u milionima eura koje je utrošeno na uvoz određene vrste hrane, a sve ukupno iznosi 297,3 mil. eura. Iz slike je vidljivo da se u najvećoj mjeri uvozi meso i klaonički proizvodi na koje je utrošeno 101,8 mil. eura, u najvećoj mjeri se uvozi iz razloga što su uvezeni mesni proizvodi jeftiniji ili trgovački lanci žele na svoje police staviti matične proizvode koji za Hrvatsku predstavljaju uvezene. Na uveze proizvode od žitarica, brašna, škroba ili mlijeka te slastice isplaćujemo nešto manje, 70,2 mil. eura. Mlijeko i mliječne proizvode te med, Hrvatska je 15% više uvezla u prva tri mjeseca 2020. godine u odnosu na prošlu i na njih utrošila 67,4 mil. eura. Voće i orašaste plodove također uvozimo zato je Hrvatska manjkava u svim voćnim vrstama, osim u proizvodnji trešnji, višnji i mandarina te za njih izdvajamo 56,3 milijuna eura.

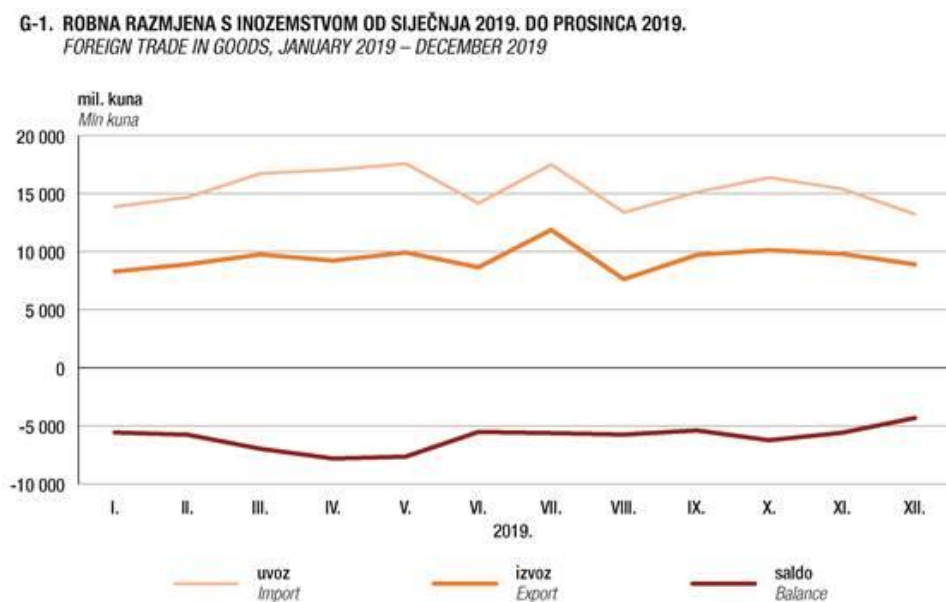
4.2 Usporedba uvoza i izvoza

„Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda ovisna je o domaćoj proizvodnji, razvijenosti industrije prehrambenih proizvoda, stvarnoj i potencijalnoj domaćoj

potražnji, promjenama na svjetskom tržištu i sl. te je cilj Hrvatske da koristeći svoje poredbene prednosti ostvari što veći izvoz uz što manji uvoz“ (Grgić i dr., 2015). Kako Hrvatska postaje članicom Europske unije od 2013. godine, mora primjenjivati politiku trgovine koju propisuje EU.

Prilikom razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda primjenjuje se robno-novčana razmjena, odnosno za određenu količinu kupljene robe potrebno je dati dovoljnu količinu novaca. Tolušić navodi kako je izvoz šezdesetih godina prošloga stoljeća bio znatnije veći od uvoza, no kako godine prolaze, količina izvezenih proizvoda pada dok uvezenih raste. Danas je svima poznato kako je uvoz značajnije veći od izvoza (Tolušić, 2012).

Prema podacima DZS-a od 2019 godine, vidljivo je kako uvoz, izvoz i vanjskotrgovinski deficit rastu te pokrivenost uvoza izvozom ostaje ista. Značajne činjenice u 2019 u odnosu na 2018 godinu nisu se dogodile te je pokrivenost uvoza izvozom u obje godine iznosila jednako. (DZS, 2020).

Slika 3. Robna razmjena s inozemstvom od siječnja do prosinca 2019.

Izvor: Državni zavod za statistiku

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-02-02_01_2020.htm)

Prikazana je robna razmjena s inozemstvom, tj. odnos uvoza, izvoza i proračunskog salda koji proizlazi iz njih. Jasno se može očitati kako je uvoz veći, odnosno puno više novaca odlazi na uvoz hrane iz drugim zemalja. Tijekom 12 mjeseci 2019-te godine, vidljivo je kako najčešće rast uvoza pravi rast izvoza i obrnuto. Iz tog je moguće zaključiti da određene proizvode, hranu,

imamo u prevelikim količinama koje domaće stanovništvo ne može pojesti te tu hranu izvozimo i na taj način zaradimo te uvozimo proizvode koji se nedostatni na domaćem tržištu. Na taj način, zadnjih par godina, uvoz pokrivamo izvozom.

Prema analiziranim podacima autora Bičaka, u 2020. godini ostvaren je vanjskotrgovinski deficit u iznosu 297,3 milijuna eura koji je u odnosu na prošlu godinu porastao za 12,6%. Iz njegove analize vidljiva je vrijednost uvoza od 861,7 milijuna eura, a vrijednost izvoza od 564,3 milijuna eura. Također moguće je izračunati da je vrijednost uvoza povećana za 9,1% dok je izvoza povećana za 7,3%. Pokrivenost uvoza izvozom 2020. u odnosu na 2019. godinu smanjila se za 1,07% (Bičak D, 2020).

Zvezdana Blažić stručnjakinja Smartera, upozorava da „*Hrvatska sve snažnije ovisi o uvozu s tržišta EU, a sve manje izvozi na tržišta zemalja Cefte koja su nam nekada bila najznačajnija izvozna tržišta, a koja sada pomalo gubimo*“ (Smarter, 2020).

5. Količina uvezene hrane

Hrvatska ne proizvodi dovoljno poljoprivredno-prehrambenih proizvoda ni za potrebe vlastitog stanovništva pa podliježe uvozu. Nedostatna je proizvodnja kod svih vrsta mesa, mliječnih proizvoda, voća i povrća. Zbog toga, nužno je uvoziti određene količine pojedinih proizvoda kako bi stanovništvo imalo što jesti (Gospodarski list, 2020).

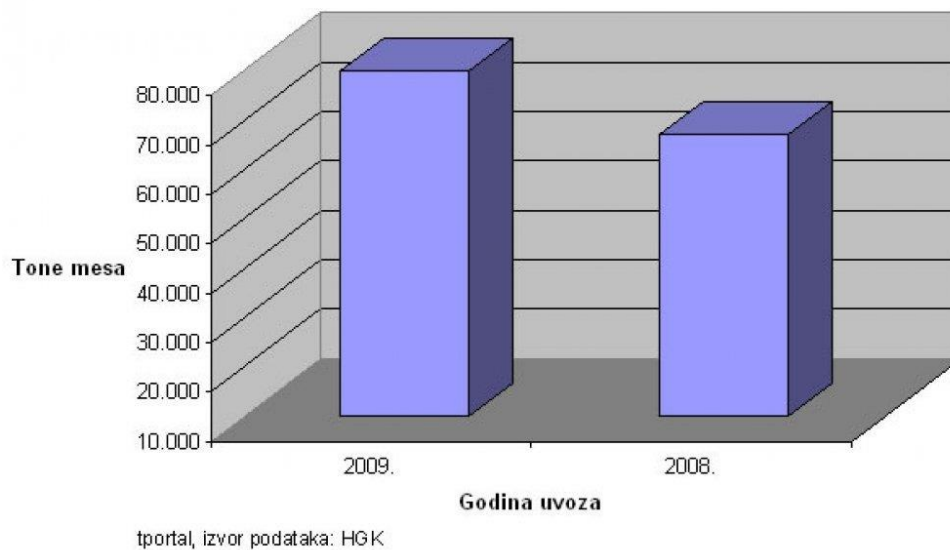
„Odredbama članaka 35. do 40. Uredbe 1186/2009 propisana su oslobođenja od plaćanja uvozne carine za poljodjelske, stočarske, pčelarske, vrtlarske, šumarske, ribolovne i druge slične proizvode, koji su dobiveni s posjeda - gospodarstava u pograničnom području susjedne zemlje te ih u Republiku Hrvatsku uvozi neposredno sam poljoprivredni proizvođač ili unos za njegov račun obavlja treća osoba“ (NN 68/13, 30/14).

5.1 Količina uvezenog mesa

Definirajući stupanj samodostatnosti jasno je kako Republika Hrvatska u proizvodnji mesa nije samodostatna još od 2006. godine. Unazad nekoliko godina, glavna tema je prevelika količina uvezenog mesa, te o uvozu mesa upitne kvalitete i starosti. Sve to je posljedica toga što hrvatsko stočarstvo propada te samim time uništavamo domaću proizvodnju i okrećemo se uvozu. Prema Pravilniku o uvozu mesa iz trećih zemalja, dopušten je uvoz mesa u RH 90 dana nakon klanja i to se tretira kao svježe meso. Osim s područja Europske unije, u Hrvatsku je dopušten uvoz mesa iz zemalja Južne Amerike, Bliskog istoka, Dalekog istoka, Australije i Novog Zelanda. Najviši stupanj samodostatnosti bilježi se kod mesa peradi, dok najmanji kod svinjskog mesa što potvrđuje podatak da RH u proizvodnji svinjskog mesa nije samodostatna od davne 2006. godine. *„U razdoblju od 2015.-2019. godine domaća proizvodnja podmiruje 71% domaće potrošnje mesa“ (Gospodarski list 2020).*

Meso i mesne prerađevine iz godine u godinu bilježe veliki porast uvoza. Zanimljiv podatak kaže da je vrijednost uvoza mesa i mesnih prerađevina u razdoblju od 1986. do 1990. porastao za 673%. Raščlanjivanjem pojedinih kategorija mesa uviđa se kako se najviše uvozi svinjsko meso, zatim goveđe meso, pa juneće meso te sušeno i meso u konzervi. U prošlom stoljeću vrijednost uvoza mesa polako je sustizala vlastiti izvoz, no 1990 godine premašila za 56 milijuna US\$. Danas, hrvatski uvoz mesa, pet puta je veći od izvoza. Po stanovniku se uvozi najviše mesa u Europskoj uniji i procjenjuje se kako Hrvatska danas čak polovicu potrošnje osigurava uvozom (Grahovac P, 1993).

Uvoz mesa i jestivih klaoničkih proizvoda 2009. i 2008. godine

Slika 4. Uvoz mesa i jestivih klaoničkih proizvoda 2008.-2009. godine

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

<https://www.hgk.hr/>

Vidljiva usporedba uvoza mesa i jestivih klaoničkih proizvoda 2008. i 2009. godine. Moguće je jasno iščitati kako se uvoz povećao za oko 10 000 tona mesa što je zabrinjavajući podatak. No kako godine odmiču, uvoz drastično povećava. Daljnjim istraživanjem dolazi se do podataka da se najviše uvozi svinjsko meso zbog nedovoljne proizvodnje na domaćem tržištu, a najmanje se uvozi riba.

Predsjednik uprave Mesne industrije braća Pivac, Ivica Pivac naglašava da je Hrvatska što se tiče svinjogojske proizvodnje, na samom dnu europskih zemalja te je u odnosu na broj stanovnika, najveći europski uvoznik svinjetine. Hrvatska i dalje proizvodi samo 50 posto potrebnih količina svinja i svinjskoga mesa, a danas kada je sezona najveće potrošnje mesa, ne možemo ni tih 50 posto prodati po tržišnim cijenama. S obzirom na visoke cijene mesa, uvoz svinjskog mesa bilježi pad od 10 posto, ali je vrijednost uvoza porasla za tri posto. Uvezeno je 36.074,72 tone kg mesa u vrijednosti od 92,66 milijuna eura. Zaključno sa svim podacima, Pivac kaže da „*ukoliko država ne poduzme konkretne mjere na državnoj razini obliku premija i potpora usmjerenih prema primarnoj proizvodnji i klaoničarstvu, značajniji rezultati u kontekstu ostvarenja samodostatnosti nažalost neće biti mogući, odnosno količine uvezenog svinjskog mesa neće značajno padati*“ (Mesna industrija Pivac, 2020).

Goveda i goveđe meso uvozi se većinom iz Brazila, zatim iz država članica EU, posebice Rumunjske, Bugarske i Mađarske. Prvenstveno se uvozi živa telad namijenjena tovu jer se na taj način djelomično utječe na ishranu životinje i samim time se zna da je meso provjerene kvalitete za razliku kada se uveze svježe meso. Iako se uvozi telad, to još uvijek nije dovoljno, te se također uvozi i goveđe meso (Grgić i dr., 2015).

Općenito govoreći o mesu peradi, uvoz mesa u odnosu 2017. i 2018. godine, porastao je za 7 posto i iznosio je 20.806 tona. Uvoz na godišnjoj razini pilećeg mesa u iznosi oko 13.000 tona, za razliku od izvoza koji je bio znatno manji (4000 tona). Prosječna godišnja potrošnja pilećeg mesa po glavi stanovnika iznosi 15 kg. Vrijednost uvoza paniranih proizvoda od mesa peradi iznosila cca 125,5 milijuna kuna. Pureće meso uvozi se u manjoj količini od samo 1.615 tona godišnje zbog manje potrošnje (3 kg po glavi stanovnika). U odnosu na svinjsko meso, peradsko se po glavi stanovnika koristi manje, te samim time uvoz je manji (Bobetić B., 2020).

Jedino kod uvoza ribe i njezinih proizvoda vrijednost uvoza manja je od vrijednosti izvoza zbog velike količine izvezene tune. No, najznačajniji proizvodi koji se uvoze su smrznuta haringa i lignja, a jedini oblik uvezene tune je pripravljena ili konzervirana tuna u ulju ili bez ulja. U RH bilježi se vrlo niska razina potrošnje ribe oko 9 kg po glavi stanovnika te se najčešće jede riba iz vlastitog ulova. Samim time u ovoj kategoriji je izvoz veći od uvoza. „*Hrvatska izvozi čak sedam puta više ribe nego što je uvozi, i to najviše na tržišta Europske unije*“ (Ministarstvo Poljoprivrede, 2021).

5.2 Količina uvezenih mliječnih proizvoda

Vrativši se u povijest, krajem `90-ih godina, Havnarek iznosi da govedarstvo Hrvatske pa samim time i proizvodnja mlijeka, doživljava značajne promjene te iz godine u godinu opada. Zbog posljedica rata, ubijen je velik broj stoke te proizvodnja mlijeka opada za 31,38%. „*Uvoz mlijeka javlja se zbog toga što veće količine ne ispunjavaju minimalne higijenske kriterije ispravnosti, sukladno zahtjevima međunarodnih standarda i propisa o kvaliteti*“ (Havnarek i dr., 2005).. Prema podacima, u 1999. godini uvoz je smanjen zbog opravka ratnog stanja te značajnije većeg broja grla goveda i iznosio je 76. 691 tonu mlijeka i prerađevina. Tekućeg mlijeka uvezlo se 68,20%, mlijeka u prahu 18, 27% te sira u postotku od 5,28%. Kako godine odmiču, proizvodnja mlijeka je sve manja i niske kvalitete te nedovoljno opskrbljuje mljekarsku industriju pa će uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda i dalje biti značajan (Havnarek i dr., 2005).

U Hrvatskoj postoji nekoliko tvrtki koji se bave mlijekom i mliječnim proizvodima. Značajno je prvo napomenuti Vindiju koja obuhvaća skoro 50% udjela u ovoj vrsti industrije, prati ju Dukat s oko 30%, zatim tvrtka Meggle iz Osijeka, te karlovački Kim s oko 6% (iako su tako mali ostvaruju veliku dobit). Iako postoje brojne tvrtke u Republici Hrvatskoj koje se bave proizvodnjom mlijeka to nije dovoljno te one posežu za uvozom. Uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda već godinama je veći od izvoza, a najveći je bio 2015. godine kada je vrijednost uvoza premašila izvoz za više od pola milijarde kuna. Iz mliječne industrije Dukat, kažu da *„plasman i uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz EU i zemalja koje nisu u EU, nerijetko po dampinškim cijenama, te predstavlja iznimno velik problem domaćeg mljekarskog sektora“* (Dukat, 2020). Uvoz je posebno izražen u 2020 godini, tijekom covid19 pandemije, kada veliki EU proizvođači poput Njemačke svoje viškove nastoje prodati po daleko nižim cijenama nego uobičajeno, zemljama kao što je Hrvatska (koja nije pronašla način kako zaštititi vlastitu proizvodnju). Hrvatska je prošle godina u prva tri mjeseca uvezla 15% više mlijeka nego 2019. godine (Dukat, 2020).

Iz Vindije iznose kako na domaćem tržištu kontinuirano se plasiraju viškovi iz EU koji domaćim proizvodima konkuriraju cijenom, ali nipošto i kvalitetom. Često ljudima nije bitno odakle proizvod dolazi te posežu za onim niže cijene i samim time jačaju uvoz. Ukoliko Ministarstvo poljoprivrede želi ostvariti veću samodostatnost u proizvodnji i razumne cijene za domaću kvalitetu, potrebno je različitim mehanizmima povećati produktivnost kroz brojna ulaganja u znanje i tehnologiju. Također, poželjno je da uzgajivačima krava koji u konačnici opskrbljavaju mljekarska poduzeća, daju prihvatljive otkupne cijene i razne poticaje kako bi ih poticali na širenje uzgoja. (Vindija, 2020).

Osim zemalja Europske Unije moguć je uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz zemalja trećega svijeta ukoliko je to odobrila Europska komisija. Zahtjevi za termičku obradu sirovog mlijeka ovise uvoze li se iz zemalja trećega svijeta u kojima nema naznaka bolesti ili postoje bolesti u zadnjih 12 mjeseci. *„Ukoliko se mlijeko i mliječni proizvodi uvoze iz trećih zemalja ili državnih područja trećih zemalja u kojima je zdravstveni status životinja u odnosu na bolesti (prije svega slinavke i šapa) nezadovoljavajući tada sirovo mlijeko ili od njega dobiveni mliječni proizvodi moraju biti podvrgnuti odgovarajućem postupku termičke obrade“* (Ministarstvo poljoprivrede 2021). Međutim, sve pošiljke mliječnih proizvoda, odnosno životinjskog podrijetla namijenjene ljudskoj potrošnji koje dolazi iz zemalja trećega svijeta obavezno podliježu veterinarskom pregledu. *„Veterinarsko- zdravstveni uvjeti za uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda*

propisani su u Odjeljku IX. Poglavlju I. Prilogu III. Uredbe (EZ) br. 853/2004 i Direktivi Vijeća (EZ) br. 2002/99“ (Ministarstvo poljoprivrede, 2021).

Tablica 1. Uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda (2013.-2014.)

Uvoz	2013.		2014.	
	Tisuća tona	Milijuna USD	Tisuća tona	Milijuna USD
Mlijeko i mliječni proizvodi	183,8	211,2	162,8	200,4
Mlijeko i vrhnje nekoncentrirano i nezaslađeno	151,8	93,7	129,2	71,8
Mlijeko i vrhnje koncentrirano i zaslađeno	8,8	22,9	6,0	18,9
Mlačenica jogurt, kiselo mlijeko, kefir i ostalo	5,4	7,6	5,8	9,0
Proizvodi od prirodnih sastojaka mlijeka	1,4	4,3	1,3	5,0
Maslac i ostale masti i ulja od mlijeka, mliječni namazi	2,2	12,1	2,8	13,1
Sir i skuta	14,3	70,6	17,6	82,6

Izvor: HGK

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

<https://www.hgk.hr/>

Navedenim podacima uspoređuje se uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda u 2013 i 2014 godini. Općenito gledajući tablicu, u 2014 godini uvezeno je oko 20 000 tona manje u odnosu na 2013. Mlijeko, vrhnje koncentrirano/ nekoncentrirano te zaslađeno/ nezaslađeno i proizvode od prirodnih sastojaka mlijeka uvezeno je manje u 2014. godini. Dok, mlačenica jogurt, kiselo mlijeko, kefir, maslac i ostale masti i ulja od mlijeka, mliječni namazi sir i skutu uvezlo se više u 2014. u odnosu na 2013. godinu. Iz navedenih podataka moguće je zaključiti kako ovisno o godini raste uvoz pojedinih proizvoda, odnosno ovisi o potrošačkoj navici kupaca i općenito stanju domaće mljekarske proizvodnje.

U 2018. godini uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda izraženo ekvivalentom mlijeka iznosio je cca 550.000 tona dok je izvoz iznosio 134.000 tona. Ukupna vrijednost uvoza mlijeka i mliječnih proizvoda u 2018. bila je oko 229 milijuna eura dok je vrijednost izvoza bila oko 69 milijuna eura pa je pokrivenost uvoza izvozom bila svega 30%. Te godine u odnosu na 2012. godinu uvoz sira je porastao za 153%, maslaca za 80% te fermentata za 58%. Hrvatska iz godine u godinu bilježi pad samodostatnosti koji 2018. godine iznosi samo 51%. Trgovački lanci imaju loš odnos prema hrvatskim proizvođačima, ne spuštaju, unatoč krizi, svoju maržu niti za jedan posto te ostvaruju veće profite na način da uvezu jeftinije proizvode i prodaju ih po većoj cijeni (Agroklub, 2018).

5.3 Količina uvezenog voća i povrća

„Domaće tržište voća i povrća obilježava negativna vanjsko-trgovinska bilanca i ovisnost o uvozu“ (Gospodarski list, 2020). Hrvatska je manjkava u svim voćnim vrstama, osim u proizvodnji trešnji, višnji i mandarina. Svake godine se godine voće uveze u vrijednosti od 900 milijuna kuna. Najmanja samodostatnost bilježi se kod agruma (limuna i naranče) i orašastog voća čije se potrebe podmiruju iz uvoza (Gospodarski list, 2020).

Iako Hrvatska ima komparativne prednosti u proizvodnji jabuka, mandarina, višanja, te kada je riječ u povrću u prvom redu su to zelje, češnjak i rajčica i dr., ona u velikoj mjeri sve to uvozi. Uvoz voća i povrća premašio je uvoz ostale hrane te iz godine u godinu raste te se danas za razliku od prije 20-ak godina uvozi iz svih zemalja svijeta. Iz Turske i Španjolske uvozi se rajčica, smokva iz Južnoafričke Republike, kupus dolazi iz Njemačke, češnjak iz Kine i Egipta, šparoga iz Peru-a te krumpir s Cipra. Govoreći o uvozu voća, prema podacima o potrošnji, 50% jabuka koje kupujemo se uvezu, dok kod krušaka 90%. Suhe smokve se uvoze iz Njemačke iako tamo smokve ne rastu, samim time uviđa se njihova upitna kvaliteta. Zanimljiv je podatak da Hrvatska uvozi čak 71 kilogram voća i povrća po glavi stanovnika. Domaći proizvodi su najčešće puno skuplji od uvezenih te većina stanovništva češće bira jeftiniji proizvod upitnog podrijetla od domaćeg i skupljeg. Zbog tih činjenica iako je domaći urod jabuka jako dobar, hrvatski trgovci posežu za jabukama koje stoje po hladnjačama diljem Europe zbog preniske cijene. Uvoz je nemoguće zabraniti, no trebale bi se smanjiti velike količine uvezenog voća ili povrća ograničenim carinama, odnosno trebala bi se donijeti bolja kontrola na granici, gdje će se ubuduće strože kontrolirati kvaliteta uvezenog (Agroklub, 2019).

Tablica 2. Uvoz voća i povrća (2002./2012.)

Uvoz voća i povrća (2002./2012.)				
Namirnica	Godina	Količina u tonama	Vrijednost u dolarima	Zemlje uvoza
Krumpir	2002.	12.300	4.700.000	Nizozemska, Cipar, Njemačka
	2012.	23.000	12.300.000	
Rajčica	2002.	9.500	4.500.000	Nizozemska, Španjolska, Italija
	2012.	10.400	11.900.000	
Luk, ljutika, mladi luk	2002.	7.700	2.100.000	Nizozemska, Austrija, Makedonija
	2012.	12.300	4.900.000	
Naranča	2002.	25.900	8.400.000	Grčka, Španjolska, Južnoafrička Republika
	2012.	27.400	19.500.000	
Limun	2002.	10.900	4.400.000	Španjolska, Argentina, Turska
	2012.	12.000	12.400.000	
Jabuka	2002.	33.400	9.500.000	Austrija, Slovenija, Italija
	2012.	13.800	8.200.000	

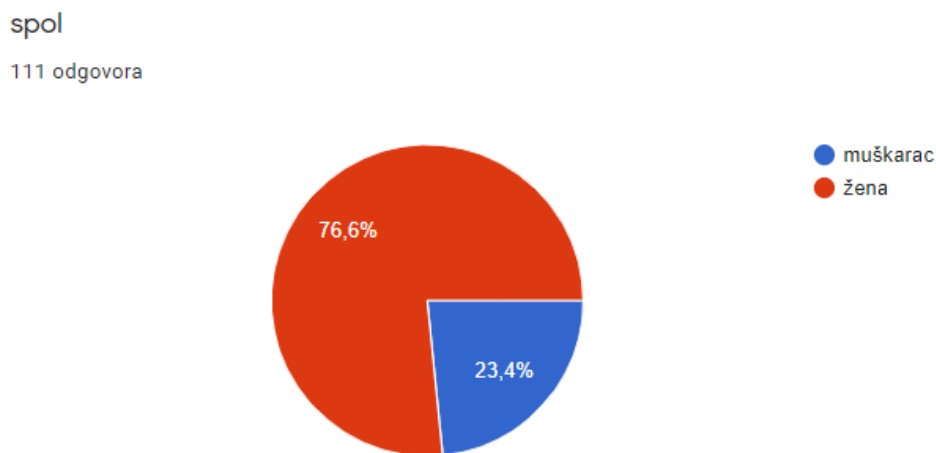
Izvor: Hrvatska gospodarska komora

<https://www.hgk.hr/>

Navedeni podaci prikazuju, značajan rast uvoza svih kategorija voća i povrća osim kod jabuka u razdoblju 2002. do 2012. godine (no danas je opet povećan uvoz jabuka). Iz podataka je moguće uvidjeti usporedbu u tonama uvoza, vrijednosti u dolarima te najkarakterističnije zemlje uvoza. Vidljivo je kako se navedeno povrće (krumpir, rajčica, luk, ljutika, mladi luk), najčešće uvozi iz Nizozemske. Što se voća tiče Naranče su jedine koje se uvoze u velikoj mjeri iz Južnoafričke Republike te samim time jedine koje se uvoza s područja van Europe. Jedina pozitivna promjena uvoza vidljiva je kod jabuka te se uvoz s 33 400 tone smanjio na 13 800 tona. Iako je značajan pad u količini uvezene jabuke, kada se govori o cijeni nije značajno pala iako se uvezlo duplo pa čak i više od toga jabuka.

6. Istraživanje

Navedeno istraživanje provedeno je putem online anketnog upitnika kako bi se uvidjela svijest i razmišljanje ispitanika o količini i kvaliteti uvezene hrane u Republiku Hrvatsku. Anketni upitnik ispunjavao se online te je postavljen na društvenoj mreži Facebook kako bi se došlo do što većeg broja ispitanika. Skupina ispitanika nije bila ograničena te su je mogli ispuniti svi koji su to željeli. Upitnik se sastoji od 10 pitanja te je u njemu sudjelovalo 111 osoba, od čega je bilo 85 žena (76,6%) te 26 muškaraca (23,4%).

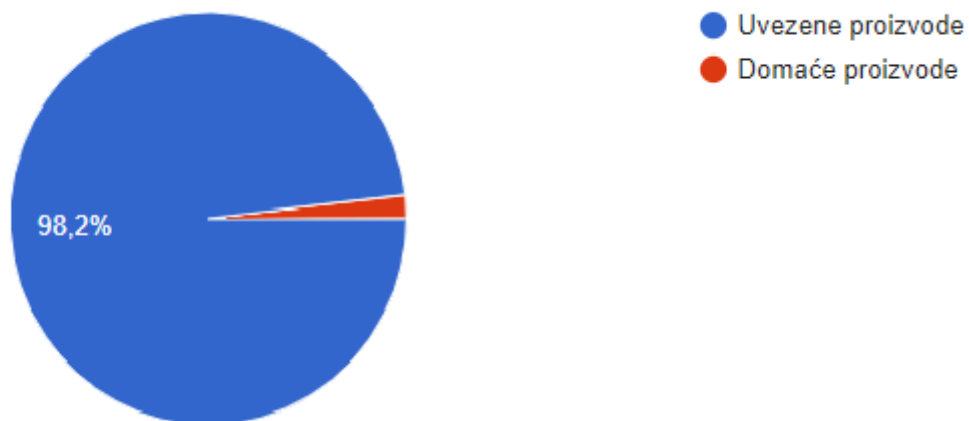

Slika 5. Spol ispitanika

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

6.1 Analiza rezultata

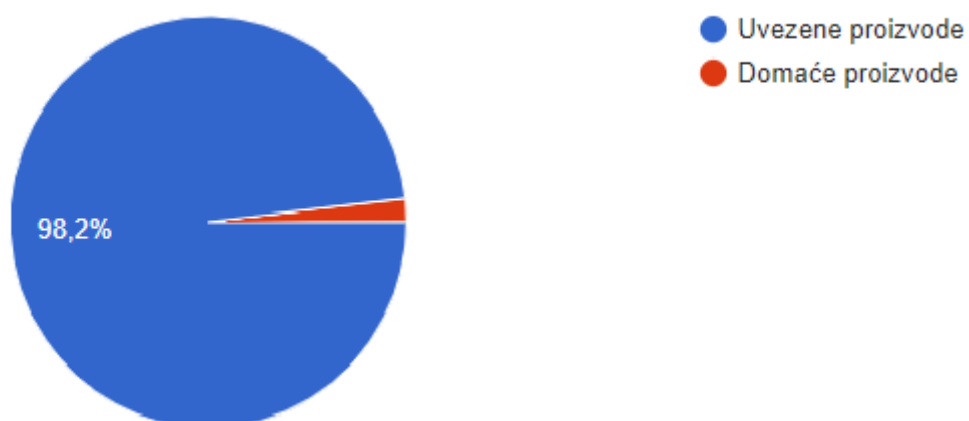
Navedenu anketu najviše je ispunilo osoba ženskoga spola (85), sukladno time jasno se daje do znanja da žene u daleko većoj mjeri obavljaju kupovinu, bitno im je te se brinu koju to hranu će svojoj obitelji postaviti za obiteljski stol. Ispitanici su u anketi mogli dati svoje mišljenje koliko je pojedina hrana kvalitetna i uvozi li se u prevelikim količinama na način da pritisnu odgovor za koji smatraju da je po njihovom mišljenju najbolji.

Slika 6. Smatrate li da Hrvatska uvozi previše hrane?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

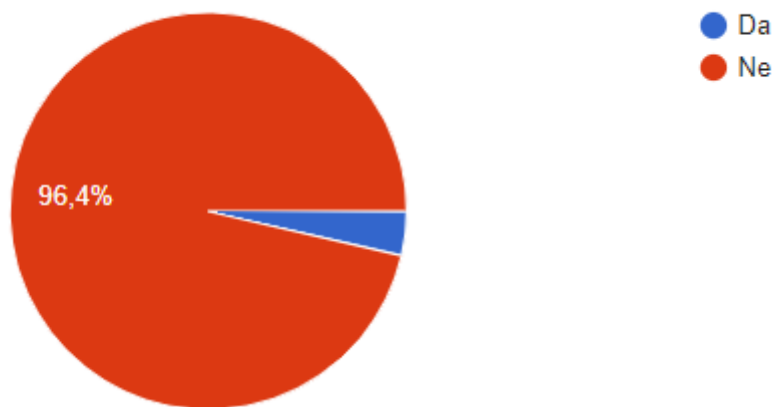
Nakon definiranog spola ispitanika prvo konkretno postavljeno pitanje glasi: „*Smatrate li da Hrvatska uvozi previše hrane?*“. 105 ispitanika (94,6%) smatra da Hrvatska uvozi previše hrane, dok njih znatno manje, samo 6 ispitanika ili 5,4% smatra da ne uvozimo previše. Odgovor ni najmanje ne čudi iz razloga što smo svi mi svjesni u kolikoj mjeri se hrana uvozi. Prilikom postavljanja ovog pitanja mislila sam da će svi ispitanici reći da Hrvatska uvozi previše, no vidljivo je ipak da neki smatraju drugačije.

Slika 7. Smatrate li da danas ljudi kupuju više uvezene ili domaće proizvode?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

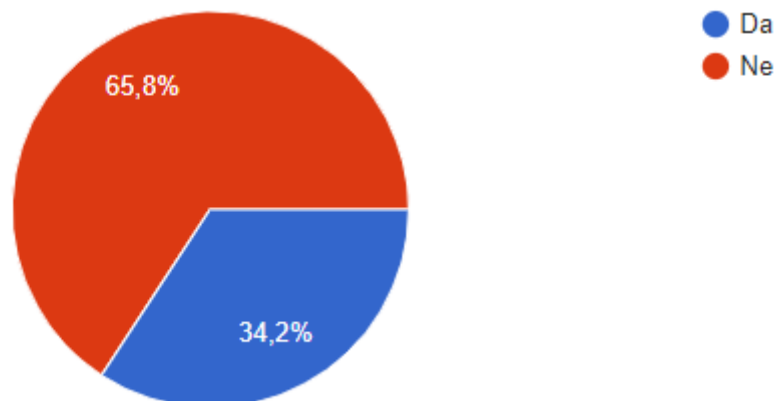
Drugo pitanje koje glasi „*Smatrate li da danas ljudi kupuju više uvezene ili domaće proizvode?*“ moguće je dakako povezati s prvim. Rezultati ovog pitanja ni najmanje nisu začuđujući jer samim time što Hrvatska uvozi previše proizvoda jasno je da se oni nameću potrošačima i da će ljudi češće kupiti uvezeni nego domaći proizvod. 98,2% ili konkretno 109 ispitanika smatra da ljudi kupuju više uvezanih proizvoda, a njih 2 (1,8%) smatra da ipak ljudi kupuju domaće proizvode. Odgovor ljudi koji su rekli da kupuju ljudi češće domaće proizvode, vjerojatno smatraju da će ljudi koji žive na selu prije kupiti proizvod s domaćeg OPG-a nego iz trgovine.

Slika 8. Smatrate li da je uvezena hrana jednake kvalitete kao ona s domaćeg tržišta?

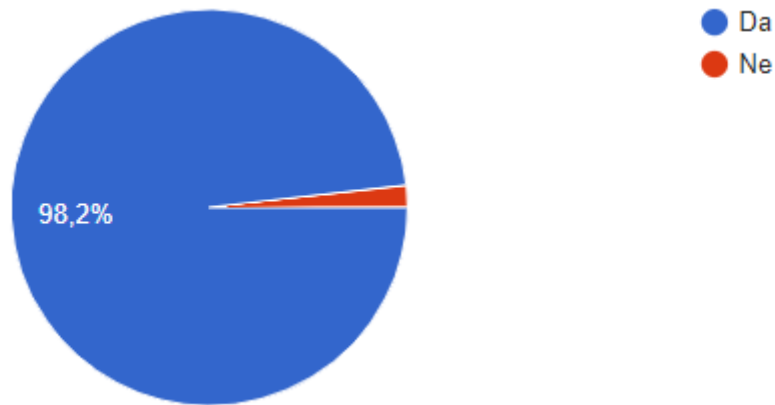
Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

Postavljeno pitanje „*Smatrate li da je uvezena hrana jednake kvalitete kao ona s domaćeg tržišta?*“ daje očekivane rezultate. 107 ispitanika smatra da uvezena hrana nije jednake kvalitete kao ona s domaćeg tržišta dok njih 4 smatra da je iste kvalitete. Ispitanici koji su stavili da je iste kvalitete, mogućnost je da vjeruju svim carinskim ograničenjima koje pojedina hrana mora proći te smatraju da je nemoguće prodati proizvod lošije kvalitete, a varaju se.

Slika 9. Prilikom kupovine, čitate li deklaracije pojedinog proizvoda?

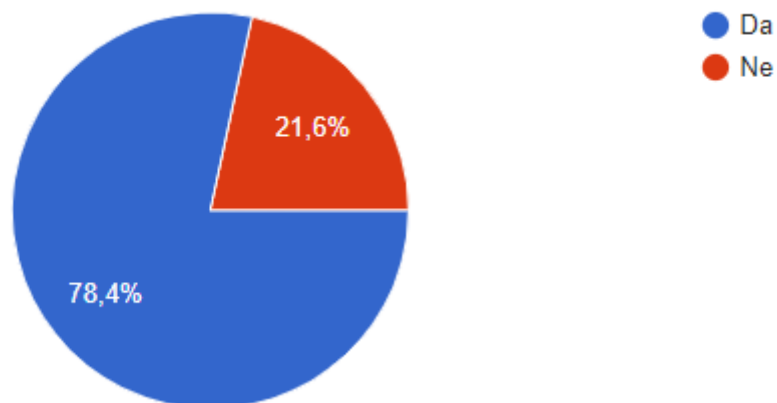
Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

Slika 10. Smatrate li da li je obavezno na deklaraciji proizvoda istaknuti je li uvezenog ili domaćeg podrijetla?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

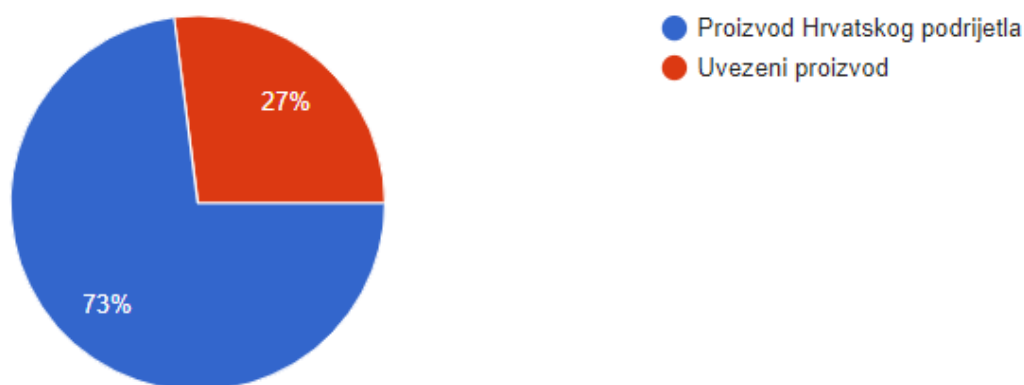
Slika 9 i 10 prikazuje grafove koji se odnose se na deklaraciju proizvoda. Slikom 8 analizirano je postavljeno pitanje „Prilikom kupovine, čitate li deklaracije pojedinog proizvoda?“. Većina ispitanika ne čita deklaracije samih proizvoda, njih 73 (65,8%). Samim time, odgovor je povezan sa slikom ispod koji postavlja pitanje „Smatrate li da li je obavezno na deklaraciji proizvoda istaknuti je li uvezenog ili domaćeg podrijetla“. 109 ispitanika smatra da na deklaraciji nije bitno istaknut je li proizvod domaći ili uvezen dok njih 2 smatra da je to potrebno. Vrativši se na sliku 9, 38 ispitanika čita je li proizvod domaćeg ili uvoznog podrijetla. Na temelju analize, njima ipak nije nužno da to treba pisati, jer kupuju proizvod bez obzira na deklaraciju.

Slika 11. Smatrate li da proizvođač kupuje uvezene proizvode a prodaje ih pod domaće?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

Pretpostavka na pitanje „Smatrate li da proizvođač kupuje uvezene proizvode a prodaje ih pod domaće?“ su se mnogi zapitali je li to stvarno istina? Ljudi koji rade u prehrambenim sektorima potvrdno će odgovoriti na postavljeno pitanje jer u konačnici to je istina. Samim time, 87 ispitanika smatra da proizvođači, odnosno poduzeća to rade. Njih 24 ne vjeruju u to i smatraju da poduzeća pod domaće proizvode prodaju isključivo one sa domaćeg tržišta, a ne uvezenu sirovinu koju prerade i na deklaraciju navedu 100% domaći proizvod.

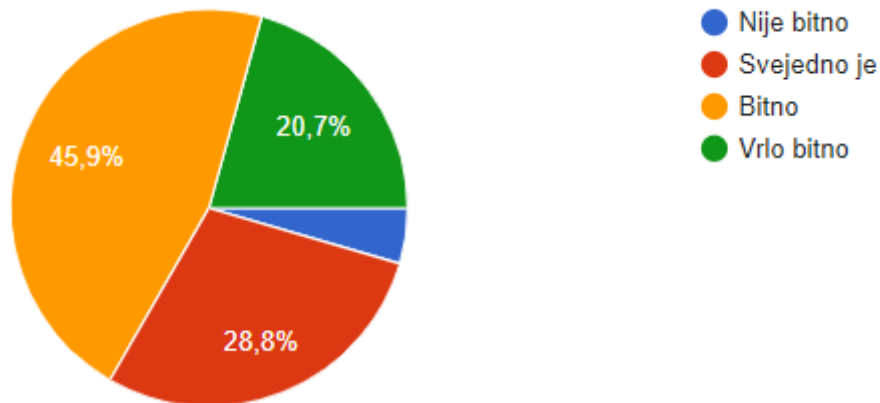

Slika 12. Hoćete li radije kupiti proizvod Hrvatskog podrijetla (iako je nešto skuplji) ili jeftiniji uvezeni proizvod?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

„Hoćete li radije kupiti proizvod Hrvatskog podrijetla (iako je nešto skuplji) ili jeftiniji uvezeni proizvod“ glavno je pitanje koje se postavlja svim kupcima. Često kupci ne gledaju na to je li proizvod uvezen ili domaći već gledaju njegovu cijenu. Po procjeni, najčešće će svi kupiti

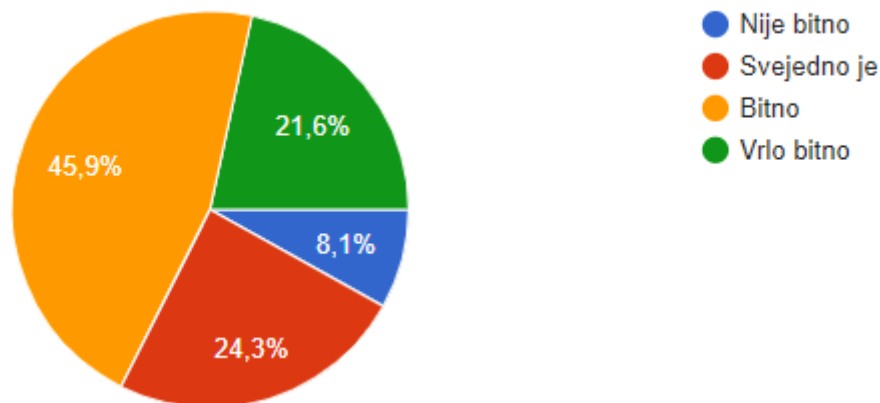
jeftiniji uvezeni proizvod nego domaći ukoliko je skuplji. No, istraživanje je dovelo do drugačijih rezultata. 81 ispitanik će prije kupiti skuplji domaći proizvod nego li uvezeni, dok 30 ispitanika će prije kupiti jeftiniji uvezeni proizvod.

Slika 13. Koliko vam je bitno da je proizvod hrvatskog podrijetla?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

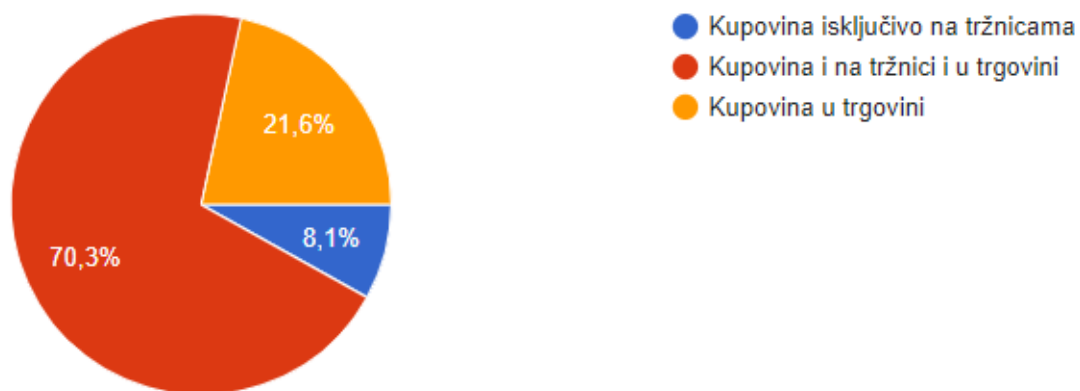
Pitanje postavljeno ispitanicima koje glasi „Koliko vam je bitno da je proizvod hrvatskog podrijetla?“ dalo je raznolike odgovore. 100 ljudi, 100 čudi pa tako i različita mišljenja o ovom pitanju. Statistički gledano, najviše, 51 ispitanik, iznio je kako mu je bitno da je proizvod hrvatskog podrijetla, prate ih 32 ispitanika koji su odgovorili da im je svejedno. Nešto malo manje, 23, smatraju da je vrlo bitno da je hrvatskog podrijetla, dok najmanje ispitanika, njih 5, iznosi kako im uopće nije bitno kojeg je proizvod podrijetla nego im je sigurno jedino cijena presudna.

Slika 14. Koliko vam je bitni da pojedini proizvod ima certifikat o organskom uzgoju?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

Organski, odnosno ekološki uzgoj hrane značajan je, jer ne sadrži genetski modificirane organizme, razna tretiranja pesticidima, kemijskim spojevima i slično. Danas se sve više ljudi informira i zanima za takvu vrstu uzgoja te rezultati ankete daju razumljive podatke. 51 ispitanik iznosi kako mu je bitno da zna da je proizvod organski uzgojen, također prati ga 27 ispitanika kojima je svejedno ima li proizvod certifikat ili ne. 24 ispitanika iznosi kako im je to vrlo bitno jer u organizam ne žele unositi štetne proizvode. Najmanje je ispitanika koji su odgovorili da im nije bitno ima li proizvod certifikat, njih 9.

Slika 15. Kupujete li radije na tržnicama (gdje su isključivo domaći proizvod) ili u trgovinama gdje često ne znamo podrijetlo?

Izvor: podaci vlastite ankete, obrada autora

Zadnje postavljeno pitanje u anketnom upitniku glasi: „Kupujete li radije na tržnicama (gdje su isključivo domaći proizvodi) ili u trgovinama gdje često ne znamo podrijetlo?“ dalo je

zanimljive rezultate. Najviše ispitanika, 78, kupuje kombinirano i na tržnici i u trgovini pretpostavljajući zbog razlike cijena pojedinih proizvoda te kupuju tamo gdje je povoljnije. 24 ispitanika kupuje isključivo u trgovini zbog nedostatka tržnice u njihovu mjestu te ukoliko im nedostaje određena hrana mogu ju obaviti isključivo u obližnjoj trgovini. Najmanje ispitanika kupuje isključivo na tržnicama, njih samo 9. Osobe koje kupuju isključivo na tržnici brinu o kvaliteti hrane koju unose u organizam te trebaju biti primjer svim kupcima.

7. Zaključak

Uvoz se javlja zbog negativnog stupnja samodostatnosti, odnosno situacije u kojoj domaće tržište ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe krajnjeg potrošača te je sukladno time potrebno uvoziti određenu količinu proizvoda iz inozemstva. Pošto uvoz predstavlja svaki ulazak robe preko carinske granice, a kontrolira se zakonskim regulativama, Hrvatska je donijela brojne zakone i ograničenja postavljanjem kvota, naplatom tarifa ili propisivanjem visokih carinskih davanja, koji zajednički čine trgovinske zapreke. Kako je svima jasno da Hrvatska u velikoj mjeri ovisi o uvozu iz drugih zemalja, dominantne su europske zemlje (najviše Njemačka i Italija), zatim ih slijedi Brazil iz kojeg se najviše uvozi govedina, a najmanje se uvozi iz zemalja koje graniče s Hrvatskom. Ovisno o snalažljivosti i prosperitetu zemlje ovisit će koliko će pojedina zemlja uvoziti a koliko izvoziti te hoće li vanjskotrgovinska bilanca biti u suficitu ili deficitu. Ukoliko se na državnoj razini ne dogode restriktivne promjene, Hrvatska će nastaviti s velikim brojkama uvoza hrane i bilježiti iz godine u godinu sve veći vanjskotrgovinski deficit.

Prilikom pisanja završnoga rada postavljena su dva ključna pitanja, na koje se nakon detaljnog istraživanja teme i provedenog online anketnog upitnika gdje je ispitano 111 ispitanika, može bez problema odgovoriti. Prvo pitanje glasi „*Kupuju li Hrvati isključivo domaću hranu ili uz nju posežu za velikim količinama uvezene hrane?*“. Iako su svi svjesni da uvezena hrana nije jednake kvalitete kao ona s domaćeg tržišta kupci često posežu za proizvodom stranog podrijetla jer im uopće nije bitno odakle proizvod dolazi.

Često se ne gleda deklaracija proizvoda nego kupci automatski posežu za jeftinijim. Ta činjenica veže se uz drugo istraživačko pitanje koje pita „*Ima li cijena presudnu ulogu u kupovini hrane domaćeg, odnosno inozemnog podrijetla?*“. Ljudi često nisu ni svjesni da na taj način kupuju škart koji je neka zemlja prodala nama samo kako bi ga se riješila i djelomično zaradila.

Ukoliko se ne postane svjesno lošeg stanja države i ogromnih količina uvezene hrane to će se iz godine u godinu povećavati pa će samim time domaća proizvodnja izumirati. Državna tijela bi trebala poticati domaće poljoprivrednike, raznim poticajima, na što veću proizvodnju zdrave i organske hrane, te trgovačke lance obavezati na prodaju domaćih proizvoda. Kada bi više trgovina kao što trgovački lanac SPAR ima velike ponude pod sloganom „Živi zdravo“ potrošači bi bili svjesniji snage domaće proizvodnje kupnjom zdrave hrane te se samim time podupirali domaće proizvođače.

Literatura

1. Agrokлуб (2019). *Eksplozija uvoza voća i povrća:* <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/eksplozija-uvoza-voca-i-povrca/1819/> [Pristupljeno 29. lipnja 2021.]
2. Agrokлуб (2018). *Ograničenje uvoza mliječnih proizvoda:* <https://www.agroklub.com/stocarstvo/seljaci-traze-ogranicavanje-uvoza-mlijecnih-proizvoda/1634/> [Pristupljeno 30. lipnja 2021.]
3. Bičak D. (2020). *Ovisnost o uvozu hrane:* <https://www.poslovni.hr/hrvatska/ovisnost-o-uvozu-hrane-pregolema-deficit-u-tri-mjeseca-2973-mil-eura-4239729> [Pristupljeno 23. lipnja 2021.]
4. Bobetić B. (2020). *Svjetski i EU trendovi u peradarskoj proizvodnji u razdoblju od 2012 do 2020 godine* . [Pristupljeno 28. lipnja 2021]
5. Državni zavod za statistiku RH (2020). *Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom:* https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-02-02_01_2020.htm [Pristupljeno 24. lipnja 2021]
6. Dukat (2020): <https://www.dukat.hr/> [Pristupljeno 30. lipnja 2021.]
7. Europska unija: https://europa.eu/european-union/topics/customs_hr [Pristupljeno 17. lipnja 2021.]
8. Grahovac P. (1993) *Hrvatski uvoz i izvoz poljoprivredno prehrambenih proizvoda 1966-1990*. Zagreb. [Pristupljeno 27. lipnja 2021]
9. Grgić I., Zrakić M. (2015) *Samodostatnost Republike Hrvatske u proizvodnji goveđeg mesa*. [Pristupljeno 26. lipnja 2021]
10. Gospodarski list (2020). *Ovisnost Hrvatske o uvezenoj hrani:* <https://gospodarski.hr/rubrike/agroekonomika/koliko-hrvatska-ovisi-o-uvozu-hrane/> [Pristupljeno 23. lipnja 2021]
11. Havnarek J., Bosnić P (2005). *Stanje, razvoj i budućnost mljekarstva Hrvatske*. Zagreb, str. 305-323. . [Pristupljeno 30. lipnja 2021]

12. Havranek J., Đugum J. (2014). *Zakonodavstvo o hrani, Sigurnost hrane (od polja do stola)*. Zagreb, str. 425 - 445. [Pristupljeno 24. lipnja 2021]
13. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, *Centar za sigurnost hrane*: <https://www.hapih.hr/csh/> [Pristupljeno 18. lipnja 2021]
14. Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63545> [Pristupljeno 17. lipnja 2021.]
15. Ministarstvo financija, Carinska uprava: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/carinsko-zakonodavstvo/fizicke-osobe-2715/oslobodjenja-i-ogranicenja/2746> [Pristupljeno 17. lipnja 2021.]
16. Ministarstvo poljoprivrede: <https://ribarstvo.mps.hr/default.aspx?id=15> [Pristupljeno 28. lipnja 2021.]
17. Ministarstvo poljoprivrede, *Uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz trećih zemalja*: <http://www.veterinarstvo.hr/default.aspx?id=2383> [Pristupljeno 30. lipnja 2021]
18. Mesna industrija braća Pivac (2020): <https://www.pivac.hr/hr> [Pristupljeno 27. lipnja 2021.]
19. Narodne novine (2013). *Pravilnik o označavanju, reklamiranju i prezentiranju hrane*: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_06_63_1404.html [Pristupljeno 20. lipnja 2021.]
20. Narodne novine (2013). *Zakon o hrani*: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_81_1699.html [Pristupljeno 18. lipnja 2021]
21. Narodne novine (2013). *Zakon o informiranju potrošača*: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_56_1136.html [Pristupljeno 20. lipnja 2021.]
22. Njemačko-hrvatska industrijska i trgovinska komora (2019): *Njemačko-hrvatska industrijska i trgovinska komora* <https://kroatien.ahk.de/hr/info-centar/novosti/detail/hrvatsko-trziste-prehrambenih-proizvoda-snazno-ce-rasti> [Pristupljeno 25. lipnja 2021]
23. Smarter (2020): <https://smarter.hr/> [Pristupljeno 24. lipnja 2021]
24. Vindija (2020): <http://www.vindija.hr/Naslovna.html> [Pristupljeno 30. lipnja 2021]

Popis slika

Slika 1. Prvih deset vrijednosno uvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske, razdoblje 2005-2010	10
Slika 2. Što se najviše uvezlo u prva tri mjeseca 2020.	11
Slika 3. Robna razmjena s inozemstvom od siječnja do prosinca 2019.....	12
Slika 4. Uvoz mesa i jestivih klaoničkih proizvoda 2008.-2009. godine.....	15
Slika 5. Spol ispitanika.....	21
Slika 6. Smatrate li da Hrvatska uvozi previše hrane?	22
Slika 7. Smatrate li da danas ljudi kupuju više uvezene ili domaće proizvode?	22
Slika 8. Smatrate li da je uvezena hrana jednake kvalitete kao ona s domaćeg tržišta?	23
Slika 9. Prilikom kupovine, čitate li deklaracije pojedinog proizvoda?.....	23
Slika 10. Smatrate li da li je obavezno na deklaraciji proizvoda istaknuti je li uvezenog ili domaćeg podrijetla?	24
Slika 11. Smatrate li da proizvođač kupuje uvezene proizvode a prodaje ih pod domaće?.....	25
Slika 12. Hoćete li radije kupiti proizvod Hrvatskog podrijetla (iako je nešto skuplji) ili jeftiniji uvezeni proizvod?	25
Slika 13. Koliko vam je bitno da je proizvod hrvatskog podrijetla?	26
Slika 14. Koliko vam je bitni da pojedini proizvod ima certifikat o organskom uzgoju?	27
Slika 15. Kupujete li radije na tržnicama (gdje su isključivo domaći proizvod) ili u trgovinama gdje često ne znamo podrijetlo?	27

Popis tablica

Tablica 1. Uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda (2013.-2014.).....	18
Tablica 2. Uvoz voća i povrća (2002./2012.).....	20